

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

параметрів досліджуваної проблематики із застосуванням вимірювальних шкал для позначення їх відповідного рівня. Поєднання різних методів і методик дало нам можливість отримати більш достовірні і об'єктивні знання про предмет дослідження і на основі цього виявити професійну спрямованість особистості студентів майбутніх психологів як умову розвитку комунікативних здібностей.

Отже, дослідження, яке проводилося за допомогою методикою А. Басса серед студентів, показало чітку тенденцію до пріоритету вітальних цінностей, цінностей матеріального благополуччя й умов життя. Так, найбільш значущими для опитаних студентів виявилися такі цінності, як: здоров'я, щасливе сімейне життя, кохання, матеріально забезпечене життя, цікава робота. Останні рангові місця зайняли такі термінальні цінності, як прагнення до пізнання, інтелектуального розвитку, незалежність суджень і оцінок, які є умовами успішності особистості у спілкуванні. На жаль, невисоко цінується студентами й життєва мудрість, рівність у можливостях людей, активне, діяльне життя.

Позитивно, що сучасні юнаки та дівчата прагнуть до досягнення своєї мети через чесність, вихованість, відповідальність, акуратність, життєрадісність. Разом з тим, останні рангові місця зайняли наступні інструментальні цінності: високі запити, непримиренність до своїх і чужих недоліків, терпимість до думок та поглядів інших, широта поглядів. Невелике значення у досягненні поставленої мети мають для молоді і такі характеристики як чуйність, самоконтроль, освіченість, сміливість у відстоюванні власних думок.

Аналіз результатів за тестом "Спрямованість особистості" визначає змістовний склад домінування в структурі особистості. Типи цінностей впливають, за нашими даними, як на характеристики професійно-комунікативні здібності, так і на процеси вирішення психологічних задач, на їх продуктивність/непродуктивність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – М.: Издательский центр "Академия", 1996. – 224 с.
2. Максименко С. Д. Общая психология. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1999. – 528 с.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Психология управления: Навч. посібник. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 695 с.
4. Платонов К.К., Голубев Г.Г. Психология. – М.: Высшая школа, 1977. – 247 с.
5. Пов'якель Н. І. Професіогенез і саморегуляції мислення практичного психолога: монографія. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – 295 с.
6. Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности / Под. ред. Никифорова Г.С. и др. - СПб.: Речь, 2001. – 448 с.
7. Проблема общения в психологии / Под ред. Б. Ф. Ломова. – М.: Наука, 1981. - 276 с.
8. Развитие и диагностика способностей /Под. Ред. В.Н. Дружинина, В.А. Щадрикова – М.: Наука, 1991.–181с.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: ЗАО «Изд-во «Питер», 1999. – 720 с. – (Серия «Мастера психологии»).

Резюме. в данной статье раскрывается сущность профессиональной направленности студентов будущих психологов как условие развития их коммуникативных способностей.

Ключевые слова: профессиональная направленность личности, уровни развития, условие развития, коммуникативные способности, студенты будущие психологи.

Summary. This article opens students' psychologist essence of professional orientation as development condition of their communicative capacity.

Keywords: professional orientation of personality, development levels, condition of development, communicative capacities, future psychologist students.

УДК: 159.92.3.2

В.Л. РОМАНЮК

БІОЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОНТОГЕНЕЗУ ОСОБИСТОСТІ

Резюме. У статті розглядаються проблеми онтогенезу особистості у контексті розвитку біоетичного мислення як інтегрального показника біопсихосоціального феномену людини.

Ключові слова: біоетика, моделі свідомості, світогляд, особистість.

«Природа формує душі і народи»

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації економічних, політичних, інформаційних та екологічних процесів актуальними залишаються проблеми складових феномену особистості. Саме тому основною метою даної роботи є визначення перспективи дослідження біоетичних аспектів онтогенезу особистості.

Феноменом людини є її біологічна, психічна і соціальна природа. Людина розвивається під контролем двох програм – біологічної (спадкової) та соціальної (набутої), вивчення яких є важливими для багатьох природничих і гуманітарних наук, у тому числі психології та педагогіки. Базовими складовими особистості у нормі і патології є темперамент і характер. Відповідно, темперамент і характер можна розглядати як природжені

та набуті моделі поведінки особистості (моделі поведінки без научіння та через научіння). Привертає увагу в онтогенезі особистості етапи формування світогляду – системи відповідних цінностей особистості. Філогенез людини тісно пов'язаний з формуванням міфологічного, релігійного і наукового світогляду, суть яких насамперед визначає співвідношення свідомих і несвідомих складових психіки на індивідуальному та колективному рівні. На сьогодні щодо наукового світогляду активно реалізується міждисциплінарний підхід, своєрідна коеволуція природничих і гуманітарних дисциплін. Прикладом вагомим міждисциплінарного підходу XXI століття є біоетика.

Основні принципи біоетики (етики життя) були сформовані американським біохіміком і онкологом В. Поттером у 1969 р. у книзі «Біоетика: міст у майбутнє». На сьогодні проблеми біоетики мають міжнародний характер. В останні роки в Україні створена Комісія з питань біоетики при Кабінеті Міністрів України та проведені два Національних конгреси з біоетики. Важливими проблемами біоетики на сьогодні є проблеми *біотехнологій* (трансплантація органів, генна терапія захворювань, клонування організмів, збільшення тривалості життя тощо) та *біобезпеки* (вплив техногенного забруднення довкілля на різні форми життя). Одне з завдань біоетики полягає у запобіганні і прогнозуванні небажаних наслідків щодо реалізації певних наукових розробок. Особливої уваги заслуговують використання тварин у біологічних, медичних і психологічних експериментах та впровадження біоетичних принципів у роботу навчальних і наукових закладів. У цілому біоетика формує основні принципи морального відношення суспільства до життя, які засновані на формулі А. Швейцара: «*Я є життя, яке хоче жити серед життя, яке хоче жити*».

Соціальні аспекти онтогенезу особистості, згідно І.П. Павлова, тісно пов'язані з розвитком першої та другої сигнальних систем. Найважливішим і основним компонентом другої сигнальної системи є членороздільна мова, за допомогою якої людина може вийти за межі власної особистості [4, 5]. Завдяки наявності другої сигнальної системи створюються умови для абстрактного мислення, яке значно розширює адаптивні можливості людини. Окрім того, друга сигнальна система і абстрактне мислення є важливою складовою свідомості людини як фундаментальної властивості психіки. Слід відмітити, що основна функція мислення полягає у суб'єктивному моделюванні об'єктивних процесів. Свідомість як функція мозку людини забезпечує здатність людини виділяти себе з навколишнього середовища – природного і соціального, активно орієнтуватися у ньому та цілеспрямовано регулювати взаємовідносини особистості з навколишнім світом.

На думку видатного нейрофізіолога В. Маунткласа, існують наступні поведінкові критерії свідомості: увага та здатність зосередитися на різних явищах відповідно до зовнішніх умов; здатність до виникнення абстрактних думок і оперування ними, а також можливість виражати їх словами або якимось іншим способом; можливість оцінювати майбутній вчинок, тобто здатність до чекання та прогнозування; усвідомлення свого власного «Я» і визнання інших індивідів; *наявність естетичних та етичних цінностей*.

Формування свідомості в онтогенезі людини перш за все залежить від чинників зовнішнього середовища. Мислення та свідомість не розвиваються самі по собі як прояв природжених здібностей, а є кінцевим результатом тривалої взаємодії людського індивіда та навколишньої дійсності. Насамперед людина стає особистістю лише в суспільстві.

Привертають увагу концепція С. Грофа (трансперсональна психологія) про класичну (хілотропну) і холотропну моделі свідомості. Згідно С. Грофа, основні положення класичної моделі свідомості наступні: межі організму людини абсолютні та співпадають із поверхнею тіла (шкіри); комунікація і отримання інформації вимагає участі сенсорних органів та відомих видів енергії; розумова діяльність є перекомбінація сенсорної інформації (нема нічого у розумі, чого не було б у відчуттях); збереження інформації у пам'яті відбувається на основі матеріального субстрату – нейронів мозку і ланцюжків генів; духовний досвід зводиться до вихідного нарцисизму, прагнення до «океанічного відчуття» та інших переживань новонародженої дитини; свідомість є продуктом мозку та нейрофізіологічних процесів, які відбуваються в ньому; симптоми психічного захворювання потрібно вирішувати за допомогою ліків; під час патологічного процесу внутрішні гомеостатичні та зцілюючі механізми організму бездіяльні; лікування психічних захворювань слід проводити електрошоком, інсуліновою блокадою, психофармакологічними засобами, вербальною психотерапією (метод вільних асоціацій, бесіда, руйнування стереотипів); у процесі лікування терапевт є активним, пацієнт – пасивним, тобто лікар – експерт, який усе знає; ціль лікування – побороти симптоми хвороби і дискомфорту [1].

На думку С. Грофа, холотропна модель свідомості включає наступні положення: людина має безмежне поле свідомості, яке виходить за межі трьохмірного простору, лінійного часу і причинно-наслідкових зв'язків, а людину можна співставити з усією цілісністю буття; для комунікації та отримання інформації не обов'язкові сенсорні канали та відомі види енергії; психіка включає весь досвід еволюції Всесвіту, у тому числі і колективне несвідоме, тобто у кожній людині є усе (людина – Всесвіт); пам'ять може існувати без матеріального субстрату; духовний досвід є універсальним, продовжує інформацію, отриману у змінених станах свідомості, і не зводиться до регресивних станів; свідомість опосередковується мозком, але не зароджується в ньому; симптоми хвороби потрібно підтримувати – принцип гомеопатії, оскільки їх наявність свідчить про можливість вирішення проблеми, яка постала перед організмом; гомеостатичні та зцілюючі механізми завжди відіграють вирішальну роль, і змінні стани свідомості активізують їх; лікування здійснюється за допомогою сеансу зміни свідомості (духовне зцілення, зцілення через транс, ритуали переходу, містерії смерті та відродження тощо; терапевт тільки допомагає у процесі зцілення встановити зв'язок між Его і вищим Я, а джерело зцілення – сам пацієнт; ціль лікування – глибока трансформація особистості та зміна фундаментальних цінностей людини; *справді здоровий*

той, хто приходить до відчуття планетарної єдності, екологічної стурбованості та необхідності служіння [1].

Таким чином, аналіз деяких наукових концепцій вітчизняних і зарубіжних шкіл свідчить про важливість пошуку етичних та екологічних складових свідомості особистості.

У зв'язку з підготовкою клінічних психологів у вітчизняних науковців зростає інтерес до етичних складових професійної діяльності. Розвиток клінічної психології як міждисциплінарного наукового напрямку в історичному аспекті ґрунтується на наступних етичних моделях: модель Гіппократа (принцип «не зашкодь»); модель Парацельса (принцип «роби добро»); деонтологічна модель (принцип «дотримуйся обов'язку»); біоетична модель (принцип «повага прав і гідності особистості») [2].

Згідно концепції про енд- і екзопсихіку О. Лазурського (1874-1917) та концепції психології відношення В. Мясіщева (1892-1973) феномен особистості найбільш вагомо проявляється у системі відносин до середовища існування – природного і соціального. Згідно біоетичних принципів, привертає увагу відношення особистості до світу рослин і тварин як на індивідуальному, так і регіональному та державному рівнях. В Україні з лютого 2006 р. діє Закон про захист тварин від жорстокого поводження, який передбачає створення відповідних притулків – неприбуткових установ, спеціально призначених та облаштованих для утримання безпритульних тварин. Притулки для тварин в Україні створюються, насамперед, в обласних центрах. На сьогодні гостро стоїть проблема створення притулку для тварин у м. Рівне, яка вирішується поки що тільки на волонтерських засадах.

Слід підкреслити, що гуманне або жорстоке поводження з тваринами є своєрідним біоетичним індикатором особистості, який формується на усіх етапах соціального розвитку – сім'я, дошкільні заклади, середня і вища школа. Особливої уваги заслуговує відношення особистості до світу рослин та проблеми забруднення довкілля.

Заслужують уваги проблеми формування біоетичних відносин у світі тварин та їх проекція у світ людини з позиції етології і соціобіології, у т.ч. такі феномени поведінки, як заборона убивати представника свого виду та заборона убивати того, хто прийняв позу покори. Лауреат Нобелівської премії у галузі фізіології і медицини Конрад Лоренц, засновник етології – вчення про природжені механізми поведінки тварин і людини, першовідкривач явища імпринтингу як неасоціативної форми наuczіння та дослідник феномену агресії у світі людини і тварин свідчить: «По крайней мере я извлек из знакомства с поведением волков новое и, очевидно, более глубокое понимание одного места из Евангелие, которое сплошь и рядом трактуется совершенно неверно и у меня самого до недавнего времени вызывало резко отрицательное отношение: «Если тебя ударили по одной щеке, подставь другую». Не для того вы должны подставлять врагу другую щеку, чтобы он снова ударил вас, а для того, чтобы он не смог сделать этого» [3, С. 205].

На думку Ю. Кундієва, голови Комісії з питань біоетики при Кабінеті міністрів України, академіка НАН і АМН України, рівень біоетики у країні віддзеркалює рівень моральності у суспільстві.

Джерелами пізнання особистості є, насамперед, листи, щоденники, мемуари, біографії, автобіографії, літературно-художні твори, продукти творчої діяльності. У зв'язу з цим актуальним є розробка методичних критеріїв щодо оцінки етапів формування біоетичного мислення особистості у процесі аналізу відповідних джерел. Особливо слід відмітити проблему дослідження темпераменту і характеру у контексті розвитку біоетичного мислення як важливої складової світогляду особистості.

На сьогодні потребують методичного обґрунтування досліджень у системі зв'язку біоетичного мислення з міфологічним, релігійним і науковим світоглядом. Заслужують уваги проблеми біоетики в історичному і сучасному аспекті у науковій і художній творчості видатних особистостей.

З позиції клінічної психології особливості біоетичного мислення особистості можуть бути важливими елементами соціальної адаптації та дезадаптації, а також діагностики розладів психіки і поведінки. Особливої уваги заслуговують дослідження зв'язків біоетичного і саногенного (оздоровчого) мислення особистості.

Таким чином, біоетичні аспекти онтогенезу особистості мають вагоми перспективи міждисциплінарних досліджень – теоретичних і практичних та потребують творчої співпраці фахівців біології, медицини та психології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелов А.А. Концепции современного естествознания. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 380 с.
2. Клиническая психология / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 2006. – 959 с.
3. Лоренц К. Кольцо царя Соломона / Пер. с англ. Е.Н. Панова. – М.: Знание, 1978. – 208 с.
4. Чайченко Г.М. Физиология высшей нервной деятельности. – К.: Либідь, 1993. – 218 с.
5. Чайченко Г.М., Цибенко В.О., Сокур В.Д. Физиология людини і тварин / За ред. В.О. Цибенка. – К.: Вища шк., 2003. – 463 с.

Резюме. В статтє рассматриваются проблемы онтогенеза личности в контексте биоэтического мышления как интегрального показателя биопсихосоциального феномена человека.

Summary. The problems of personality ontogenesis in the context of development of the bioethical thinking as an integral indicator of biopsychosocial human phenomenon are viewed in the article.

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-сміслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиній Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоосового психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20